

„A főretort” helyőrség

IRODALMI-KULTURÁLIS MELLÉKLET

végül

magadhoz

idomítasz

mindent

2020. július 4. IV. évfolyam 27. szám

5 Szondy Adorján György és Szauer Ágoston versei

6-7 Válogatás a Karantének pályázat nyertes műveiből

8 Gáti István verses meséje

Lapszámunkat Szinyei Merse Pál festményeivel illusztráltuk - Majális (olaj, vászon, 128 × 163,5 cm, 1873, Magyar Nemzeti Galéria)

vezérvess

Kaffka Margit

Madonna Delle Katakombe

Ilyen volt tán, mikor magához vette Öregbátyja az ács. Tizenhatéves. Göndör, fekete sörénye vállig ér csak, S nagy, bizantinus, bús gyerekszeme, Mély, barna, sokfehérű szembogár Tágranyitottan kérdi misztériumát. – Mert arca előtt áll halvány, nagyocská Jézusa már; s az anyja bús szemével Szemedbe néz a képről ő is merőn. – S Mirjam nem öleli, – imleti még, Nem hajtja hozzá oldaltást fejét. Érett, konyuló, méla mozdulattal, Együgyű, vállalt, boldog anyaságban, Mint ahogy értjük, s áldjuk a Madonnát, (Örökre így lett kései képírásnak.) – Ez még a szűz s az anyasága: csoda. – Kis keble dús fátyol redőkbe rejtez, S gyenge karjait, áttetsző üvegkezet Bő köntösében mint két lenge szárnyat Terjeszti ódon, imás mozdulattal Az Úr felé; – s nagy, barna-bogarú, Világító fehérű mély szemével Komolyan, gyermeki panasszal kérdi Mint az angyaltól Názárethben egykor Imádság közben: „Hogy lehet ez, uram?”

Róma, 1913

in memoriam

„Jobbat a Majalesnél úgy sem tudok festeni, az meg senkinek sem kell”

Bonczidai Éva

Bármennyire történelmietlen is, a 175 éve született Szinyei Merse Párról szólva óhatatlanul újra és újra felvetődik az emberben a „mi lett volna, ha”. Mint egy nyugtalanító példázat, olyan ez a veszteségekkel terhelt életút. Mint egy biztató tanmese, olyan ez a furcsa sikertörténet.

Szinyei Merse Pál 1845. július 4-én született Szinyeújfaluban, Szinyei Merse Félix (1816–1875) és Jekelfalussy Valéria (1826–1880) nyolc gyermeke közül harmadikként. Édesanyja buzgó honleányként 1848-ban a Szinyei család minden ezüstjét és ékszerét odaadta a honvédek felfegyverzésére, de a szabadságharc más okból is szerepelt a családtörténetben: a festő nagynénje Desseffy Arisztid özvegye volt, a Sáros és Szepes megyei

csüggedt magyarok pedig az abszolutizmus idején menedékre leltek a jernyei családi kastélyban.

A nemzeti érzelmű nemesi család hétszáz éves múltja tekintett vissza, de vagyona a 19. századra jócskán megcsappant.

Szinyei Merse Pál a család Sáros vármegyei birtokán, Jernyén nőtt fel. Apja, a megye alispánja, majd főispánja kezdetől támogatta ügyesen rajzoló fia művészi ambícióit, de puritánsága miatt sem látta be,

hogy az alkotás és a józan, megfontolt életvitel ritkán fér meg egymás mellett. „A’ közelebbi tánczvigalombani részvétet nem ellenzem s’ miattam álarczba is mehetsz feltéve hogy többbe nem kerül mint meg írtad – csak ne feledkez meg a’ küszöbön lévő vizsgákról, – hogy a’ bál miatt azokban ne legyen hiba – a’ fekete öltönyt illetőleg pedig, édes fiam, igen balul vélekedel, ha azt hiszed, hogy egy magad féle deakocská más képpen meg sem jelenhetik, okos, és

belátó ember nem fog abban megütközni – te pedig ne képzeld magad valami nagy úrnak, – én sem vagyok az, s’ te annál kevésbbé; – te 8 gyermekem egyike vagy – a’ mit mérsékelt vagyonombul, a’ mostani szerfelett mostoha viszonyok közt megmenteni és megtartani bírandok, az 8. részre oszlik majd – s’ az igen kevés leend – tehát édes fiam, az urassági ábrándokról jókor kell lemondani – hogyha pedig ruházatot jelenleg talán hiányosabb a’ tavalinál ezt magadnak tulajdoníthatod, a’ múlt évi havi pénzűl ki telt volna egy fekete attilla is – ez a’ múlt évi életed utó íze – igye-

kez, hogy ne legyek ez évben ismét kéntelen téged, még érezhetőbben büntetni” – írta a szigorú apa 1863 januárjában a Nagyváradon tanuló fiának. Ez a határozott, atyai „észhez térítés” felnőtt korában is elkísérte, bár édesapja a fiú tehetségét felismerte és tisztelte. 1869-ben mégis hazahívta az akkor már a Münchener Képzőművészeti Akadémián tanuló festőnövendéket, hogy rábízta a birtok körüli teendőket, amíg őt hivatali munkája a városba szólítja. A hazatért fiú lelkiismeretesen dolgozott a birtokon, ecsetet csak ritkán vett a kezébe, holott addigra Münchenben már sok küzdelem állt mögötte.

szerkesztőségi terepasztal

HÁNY JÓZSEF ATTILA-KÖTET KELL EGY HÁZTARTÁSBA?

Ágoston Szász Katalin

Van az a beugratós találós kérdés, hogy miért feketerigó a feketerigó? Amikor a kérdező azt válaszolja, hogy hát azért, mert fekete a tolla, akkor a kérdező rákontráz, hogy jó-jó, hogy fekete, de miért rigó?

Éppen ilyen kérdés az is, hogy hány József Attila-kötet kell egy háztartásba?

A könyveinket leltározom. Nem kis munka. Polcra le, portalanítani, polcot is letörölni, száll a por, egyik polcra vissza, másik polcra vissza, még inkább száll a por, átrendezni, ezt ide, azt oda, még mindig száll a por, ennek lett egy párja, akkor ezt nem ide stb. Ha a betűrend talál, akkor a magasság egyenetlen, és fordítva. Ha esetleg valahogy mégis megoldja az ember, akkor biztosan a színharmóniával

lesz probléma. Nem lehet tökéletes, muszáj megalkudni.

És akkor ott van a duplumok kérdése. Például rengeteg *A Legyek Ura* van a polcainkon. Ez eléggé felháborít, tekintve, hogy nagyon nem szerettem azt a könyvet, de úgy látszik, az iskolás éveimben sok ismerős és tanár gondolta azt, hogy megfelelő ajándék. (Ha az lenne ennek a cikknek a címe, hogy *Hány A Legyek Ura kell egy háztartásba?*, akkor meg sem írtam volna ezt a cikket, mert a választ hamar rövidre zárom: egy még bőven sok is. Ne értse félre senki az elhatárolódásomat, egyszerűen csak nagyon didaktikusnak és életszerűtlennek találtam azt a történetet.) Sok *Egri csillagokat* is találtam, azoknak már nagyon örültem, gyerekkoromban nyaranta többször is elolvastam, annyira szerettem. De a legtöbbet József Attila-verseskötetből találtam.

Van itt vastkos József Attila-összes, amit csak asztalon lehet olvasni, van itt vékonyka gyűjteményes (némelynek a kivitelezése, némelynek a válogatása), van itt szerelmes tematikájú gyűjteményes, van kronologikusan rendezett, van betűrendes, van eredeti kiadás szerinti, valamint szabadkonceptiós, van itt kis méretű zsebkönyv, elegáns sorozat, és a számomra legkedvesebb, általam legféltebb: a bőrkötéses, bibliapapírra nyomtatott kincs.

Először kiemeltém őket a többi könyv közül, hogy akkor csináljunk József Attila-sort! Megkomponál-

tam tematika, szín és magasság szerint – tökéletes polcesztétika. De amint fentebb is mondtam, az elrendezés nem lehet tökéletes, meg kell alkudni. Hiába nézett ki jól, csak nem tetszett a József Attila-sor. Azt éreztem, hogy olyan klinikai, olyan szintetikus, nem lehet ilyen kiinduló helyzetből József Attilát olvasni.

Ekkor jöttem rá, hogy nem is megalkuvás, amit én annak gondoltam. El kell engedni a tökéletességre való törekvésünket, és hagyni a gondviselésnek, hogy irányítsa helyettünk egy kicsit a dolgokat, rendezesse helyettünk a könyveket. Ezért fogtam a József Attila-köteteket és visszakevertem a többi könyv közé, véletlenszerűen, tervezés nélkül, jusson min-

den polcra, minden szobába legalább egy.

Itt-ott a házban legyen egy-egy József Attila. Az a legjobb, ha nem is tudjuk, hány van. Az a legjobb, ha nem is tudjuk, pontosan hol vannak. Azért legalább egy legyen mindig kézügyben, lehetőleg az éjjeliszekrényen. Ez legyen az, amiben szívesen gyönyörködünk és ami rögtön a tenyerünkbe simul, de amit mégsem sajnálunk forgatni, agyonlapozni, naponta használni. A többi pedig legyen mindenhol körülöttünk, hogy a házban járva-keelve akaratlanul is a kezünkbe akadjanak, hogy rájuk találhassunk, amikor azt hisszük, nem is keressük őket – miközben a titkos igazság az, hogy mindig mindenki éppen egy József Attila-kötetet keres.

tárca

FEGYELEM

Veczán Zoltán

Történt egyszer, hogy notórius késő barátom óraadást vállalt egykori egyetemünkön. Tette ezt nem az állással járó fél véka ezüstért, fél véka aranyért, de nem is a szép szüzek és okos ifjak csodáló tekintetért, hanem mert nemes szívéből nem pergett még ki a hála igazgyöngye. Úgy érezte, tartozik ezzel alma materének, ha már neki diplomát adott a kezébe az Úr Pesten, úgy, hogy – számos egyéb vétkei mellett – az első óráról szinte mindig késett vagy hiányzott, gyakran csak szünetben találkoztunk vele az egyetemi büfében.

Hagyománytiszteléből hát ezúttal is itt ültünk le egy nosztalgiapresszóra, amelynek minősége bárhol máshol sértésszámba ment volna. Asztalunk szigete körül zsizsegő kamaszfolyam hömpölygött, barátom pedig felvillanyozva mesélt arról, milyen a katedra túloldalán.

– Tisztelnék – mondta, áhítattal magába szippantva a forró, zaccízú lötyt virágföldszagú aromáját. Végigfuttattam rajta tekintetem; ápolt, vörösés szakállával, fekete keretes szemüvegével és zakójával valóban egészen tanárúri jelenség volt, szöges ellentéte annak, ahogyan én ismertem borzas-szétszórt személyiségét. Kielvezte arcomon a döbbenetet, majd kimondatlan kérdésemre rávágta:

– Fegyelem. A fegyelem a kulcsa mindennek. – Hangja katonásan pattogott, keze önkéntelen szorításában ropogott az olcsó műanyag pohár. – Először is leszámoltam az óra közbeni dumálással, evéssel. A hallgató vagy figyel, vagy kimegy. Ez a szabály – szögezte le, és úgy húzta ki magát, mintha ő lenne a Rend, a büntető törvénykönyv és a derékszög egymaga. Közben valósággal fürdött csodálkozó tekintetemben, amely előtt végigpergett minden tanórai dísznósága. Persze mi sem voltunk angyalok, de egyértelműen ő járt élen a tanár tiszteletlen kommentálása, a könyvbástyák mögötti bőséges reggelik, vagy a szalonspicces óralátogatások versenyében.

– Szóval rablóból pandúr lettél – öszszegeztem egy korty fekete rettenet után, mert már nem bírtam tovább elviselni az önelégült vigyort a képén.

– Mondhatjuk így is – engedte meg kegyesen, majd előredőlt a recsegő hajlítotfta széken. Bizalmasan hozzátette: – Következetesség. Ez a másik. Ha közlöm a félvé elején, hogy mi a határideje egy beadandónak, hiába nyünnyögnek nekem, hogy dolguk volt, meg betegek voltak, és mindjárt

küldik, meg minden. Nálam ilyen nincs! – emelte fel ujját. – Ha hétfő éjjel a határidő, akkor hétfő éjjel! – Csendőri fény csillant a szemében, Ráday Gedeon kakastollas árnyéka vetült a falra. Előttem meg némafilmként peregtek a képek azokról az időkről, amikor ő szerzett felülmúlhatatlan rutint a megkésett dolgozatai visszadatumozásában.

– Pontosság – bökte ki végül. – Ha én a világ végéről itt tudok lenni nyolc harmincra, akkor ezt a kedves hallgatóktól is elvárom. – Arca felderült. – Képzeld, már az első órán megtörtem a legnagyobb gazembert. Volt pofája húsz perc késéssel be-esni. Azt mondja, „elnézést”, és már ülne le. Erre én mondom neki, de így – ez már inkább inkvizitori póz volt –: „A későn érkezett úriember legyen szíves, jöjjön ide. Van itt számára egy ajándék!”

– Ajándék? – éreztem, hogy itt valami isteni igazságtétel következik. Jött is.

– Ugyanezt kérdezte a pocok! – nevetett. – Hát közöltem vele: „Igen, ajándék: itt a jelenléti ív, írja alá. Ez egy szeminárium: a jövőben tizenöt percnel több késést nem fogok tolerálni.” Te, ez odajött, aláírta, még motyogott is valami bocsánatkérés-félét, meg hogy késett a busza, én meg nem is szóltam, csak egy szemvillanással a helyére küldtem – kuncogott, s elégedetten hörpintett a langyos méregből.

Hallgattunk. Néztam a tekintélyjelmezében ficánkoló, befutott embert. Néha odaköszönt neki egy-egy diák, ő méltósággal biccentve fogadta a hódolatot.

– Ez azért nem semmi, öregem, ahhoz képest, ahonnan indultál – szólaltam meg végül. – Okítod a hallgatókat, fegyelmet tartasz és még következetes is vagy. Nem rossz.

– Így van – dőlt hátra, de némi enyhe feszültség szökött a hangjába, ahogy megakadt a szeme egy diákcsoporton. Szájához emelte a hűlt lötytöt és elfintorodott.

– Te, ez még rosszabb, mint a mi időnkben – vetette oda, de azért még egyet húzott belőle.

Két fiatalember lépett az asztalunkhoz a bandából. Barátom végigmérte őket gördeszkás cipőjüktől a fültágítójukig.

– Jó napot kívánok, tanár úr! – köszönt mimimillendőséggel a magasabbik.

– Jó napot, urak. No mi az, kidobónak álltak egy cukrászdába? – biccentett kissé erőltetett nevetéssel rózsaszín egyenpólójuk felé. A fiúk elengedték a fülük mellett a megjegyzést, de az alacsonyabbik sötét,

Szinyei Merse Zsigmond (a festő testvére - olaj, vászon, 64,5 × 49 cm, 1866, Magyar Nemzeti Galéria)

Forrás: Wikimedia Commons

szakállpelyhes arcára pimasz farkasvíggyor ült ki. Most ő szólalt meg. – Csak azt szerettem volna kérdezni, hogy a tanár úr hol volt az órán? Mert néztük a négyszázötösben meg a gépteremben is, de nem találtuk.

– Igen, nos, sajnos egy váratlan értekezlet miatt csak most értem ide – feszengett cimborám.

A kölyökfarkas folytatta.

– Tanár úr, én viszont következő órán nem tudok majd itt lenni. – Megnyomta a „viszont”-ot. – Családi okokból.

– Jól van, mivel előre szólt, nem számít bele a keretbe.

– És sajnos én sem – vágta rá a magas.

– Persze, persze. De ebből nem csinálunk rendszert! – kaparászta össze tanári méltósága cserepeit. A két lókötő vigyorgva távozott, nem is köszöntek.

Barátom egész apróra zsugorodott. Lassan, nehézkesen rám emelte a tekintetét, és felsóhajtott.

– Nos, igen, késtem. Az óra végére értem volna ide, akkor meg már inkább leültem itt kint – koccantotta az asztalra az üres poharat. – De hát te is tudod, milyen ez. Szét van verve a város, nem jár a metróról, alig lehet közlekedni. Kész katasztrófa.

– Hogyne – bólogattam, visszafogva a kikívánczoló kaján mosolyt. – Kész katasztrófa.

in memoriam

A vázlatfestő és a merőleges mező

1864-ben iratkozott be a müncheni akadémia, ahol a legelismertebb mester, Karl von Piloty osztályába szeretett volna bejutni. Piloty a historizmus híve volt, történelmi témájú képekkel jelentkezett Szinyei Merse Pál is a vizsgára, azonban az *Attila halála* című vázlat nem nyerte el a mester tetszését.

Szinyei Merse Pál ezt követően tért át a természet és az ember együttes ábrázolására, majd több mint három év tanulás után *Az akasztott elszállítása* című képpel felvételt nyert Piloty osztályába. A mester nem próbálta meg saját képe formálni a tanítványt, hanem támogatta a különböző útkezesési törekvéseit. A szakmai közeg koloristaként figyelt fel az ifjú Szinyeire, de idővel már vázlatfestőként kezdtek emlegetni, annyi remek ötlete maradt megvalósulatlanul.

1869 nyarán nagyszabású nemzetközi kiállítást rendeztek Münchenben, ennek apropóján ismerkedett meg Gustave Courbet francia festővel, és a tárlat hatására otthagya az akadémiát és önállóan kezdett dolgozni. „Nem voltam még mindig tisztában magammal. Vagy ők látnak jól és akkor én rosszul látok, vagy én látok jól, de erre nem buzdított senki. Kollégáim ajánlották, hogy menjek ki a természetbe – geh' nach der Natur studieren – én kimentem, de amit onnan hazahoztam, azon nevettek. Emlékszem, hogy a csúfolódók az egyik képre, amely mezőt mutatott, azt mondták, hogy ez a „senkrechte Wiese”, a merőleges mező. Sehogyan sem tudtak az én szememmel látni, de nem kellett sokáig várniok. 1869-ben megjelentek Münchenben a fontainebleauiak és Courbet. Elámultam, hogy mennyire nekem adnak igazat, hogy még sincs olyan rossz szemem, amint azt rám fogták. Courbet és a francziák egészen megerősítettek a magam irányában” – összegezte ezeket a tapasztalatokat későbbi önéletrajzában.

A jernyei birtokról 1970 tavaszán tért vissza Münchenbe, voltak bevői, megélt a festésből, de amikor kitört a porosz–francia háború, az apja ismét hazarendelte, és ismét a családi birtok igazgatása foglalta le a napjait.

„Zöldebbre, még zöldebbre”

1972-ben ismét visszautazott Münchenbe, és nem is sejtette, hogy élete legmeghatározóbb időszaka elé néz. Unokatestvérével, Gundelfinger Gyulával és baráti körével gyakran járt kirándulni, itt ismerkedett meg jövődöbéli feleségével és múzsájával, Probstner Zsófiával is. Műterme Arnold Böcklinével volt szomszédos, a svájci festővel szoros baráti és szakmai kapcsolatot alakított ki. „Életemnek legszebb és legboldogabb korszaka volt ez, mikor ezen igazi művésszel, a múlt század legnagyobb festőjével mindennap benső baráti viszonyban élhettem. – Ment is akkor a munka lázasan, Böcklin animált »zöldebbre, még zöldebbre« – csak az élénk erős színekkel lehet a napsütést visszaadni, lila, piros, sárga, kék, barna, – a fehéren a könnyű kék árnyékok játéka, a csillogó napfoltok, – mindig feljebb és feljebb a skálával! – Az alakokhoz modellt használtam, de a tájat egészen emlékezetből, nem is kellett stúdium, magam előtt láttam minden fűszálat, virágot,

csak le kellett írnom. – Magamat is ráfestettem a képre, hason fekve, falatozva, hátat fordítva. – Bevalom azon kritikusokra gondoltam kiknek képem nem fog tetszeni. – Mikor elkészült kiállítottam a Kunstvereinben. A publikum megörökönyödött, – a festők között azonban nagy szenzációt csinált. Beküldtem az 1873-diki nemzetközi bécsi kiállításra. Nagy reményekkel vártam a succée-t mert éreztem hogy jót csináltam. – De nem úgy volt, – teljes kudarcot vallottam” – emlékezett. Úgy vélte, irigységből túl magasra akasztották a képet, így az nem tudott érvényesülni, egy másik festménye előtt pedig egy szobrot helyeztek el. Panaszt tett, visszavonta a kiállításról a *Majálist*, még az sem vigasztalta, hogy a *Fürdőház* című képe elnyerte a zsűri bronzmedálját. A *Majálist* hazahozta, és felajánlotta a Nemzeti Múzeumnak, azzal a feltétellel, hogy jó helyen állítsák ki. Az akkori igazgató, Pulszky Ferenc félvállról azt felelte: „csak küldje fel a fiatalember, majd meglátjuk micsoda kép az.” A megalázó válasz miatt végül nem küldte el a képet. „Legjobb képem még ajándékba sem kell! Ez végkép elkészerített” – írta.

„Mi egymás nélkül nem élhetünk”

Visszavonult a családi birtokra – apja óhaja is ez volt.

„Öröm és boldogsággal telt szívemet tárom fel előttetek: Én Probstner Zsófiát kit határtalan kiolthatatlan szerelemmel szeretek, s kinek egész szívét s leghőbb viszonszerelmét bírom, megkértem, mert mi egymás nélkül nem élhetünk. – Esedezve kérem áldástokat s beleegyezéseket, mert csak evvel lehet boldogságom teljes, tudom, hogy ezt meg nem tagadjátok tőlem, mert nem akarhatjátok fiatokat egész életére szerencsétlenné tenni” – írta meg levélben elhatározását. Apja csak azzal a feltétellel egyezett bele a tragikus családi háttérű, tisztázatlan anyagi helyzetű lánnyal kötendő házasságba, ha a fiatalok hazaköltöznek. 1873 októberében Gundelfingerék korompai birtokán tartották az esküvőt, majd az ifjú pár a jernyei kastélyban rendezkedett be. Kezdetben azt hitték, csak ideiglenesen.

„Otthon maradtam s megházasodtam a családi boldogság mindenért kárpótolhatott volna. Ebben reménykedtem s egyelőre nem szándékoztam képekkel a nyilvánosság elé lépni. Lefestettem feleségemet, egy pár skitzet, – többi közt a Tourbillont – s más apróságokat, de munkakedvem mindig hanyatlott. Minek is fessek? Jobbat a Majalesnél úgy sem tudok festeni, az meg senkinek sem kell, – Hát nem festettem! – Gazdálkodtam, lovagoltam, lakházat építettem, kerteket alakítottam, gyermekeim, családi ügyek egészen lefoglaltak. Így múlt el több év” – emlékezett vissza.

A korabeli levelei viszont arról tanúskodnak, hogy hol Párizsban, hol Münchenben, hol Firenzében, Böcklin közelében képzeltek el közös életüket – Probstner Zsófia egy szepreményű ifjú festő felesége lett, nem a vidéki bezártágról ábrándozott. A fiatalok csomagjai már útra készen álltak, amikor a festő édesapja a fia lelkére beszélve elmondta, hogy nagyon beteg, és ha elköltözik, sosem fogja látni születendő unokáját. Szinyei Merse Pál a ma-

radás mellett döntött. Ekkoriban festette feleségéről a *Lila ruhás nő* portréját, melyet évtizedek múlva a „magyar Mona Lisa”-ként emlegettek. Persze ezt akkor egyikük sem sejtette. „Az első gyerekünket vártam, úgy ültem modellt, otthon, Jernyén, a lila tafota ruhában. [...] Persze nem kinn a mezőn ültem modellt, azt Pali kívülről tudta. Minden fűszálat, minden sárga kikericszet ismert... a lila, sárga és zöld szín finom hármashangzatáról beszélt akkoriban folyton. Nekem már a könyökömön jött ki. Mert benn, a műteremben is fásasztott a modellülés. A fiam gyorsabban fejlődött, mint a kép. A lila ruha szűk volt, szorított. Talán ezért lett kicsit szenvedő az arckifejezésem a képen” – idézte fel Probstner Zsófia egy kései interjúból.

Modellt sem volt egyszerű találnia, mert örök tevékeny feleségét untatta az ülés, a parasztlányokat pedig tiltották ettől, mert a Felvidéken babonásan hittek benne, hogy akit lefestenek, az rövidesen meghal.

A *Lila ruhás nő* portréjával Szinyei ismét közönség elé merészkedett, de a kritikusok most is csak fanyalogtak.

1882-ben Bécsben ismét szerencsét próbált a *Majálist*sal, de a kritikusok gunyoros megjegyzéseket tettek a kép „lehetetlen” zöldje kapcsán. Ekkor Szinyei ismét vissza akarta vonni a képet, azonban, tudva a maga igazát, gyeptéglákat hozatott, és úgy szereltette fel őket, hogy azok érintkeztek a képpel, mintegy valós folytatása lett így a festett rétnak. A ravasz installációnak óriási hatása volt, sokan megbámulták, a kritika is enyhült, de a várt siker ismét elmaradt.

A szakmai sikertelenség mellett súlyos tragédiák nehezítették a festő életét. Meghalt az édesapja, gyermekágyi lázban elveszítette imádott nővérét, és gyermekei közül is csak ketten érték meg a felnőttkort. „Családomban nem találtam azt a boldogságot a mit reméltem, ehhez három gyermekem dyphtheritisben meghalt. Szép új lakházam, kertem ragály fészek lett, honnan menekülni kellett, nehogy még élő gyermekeim élete veszélyeztetve legyen” – írta.

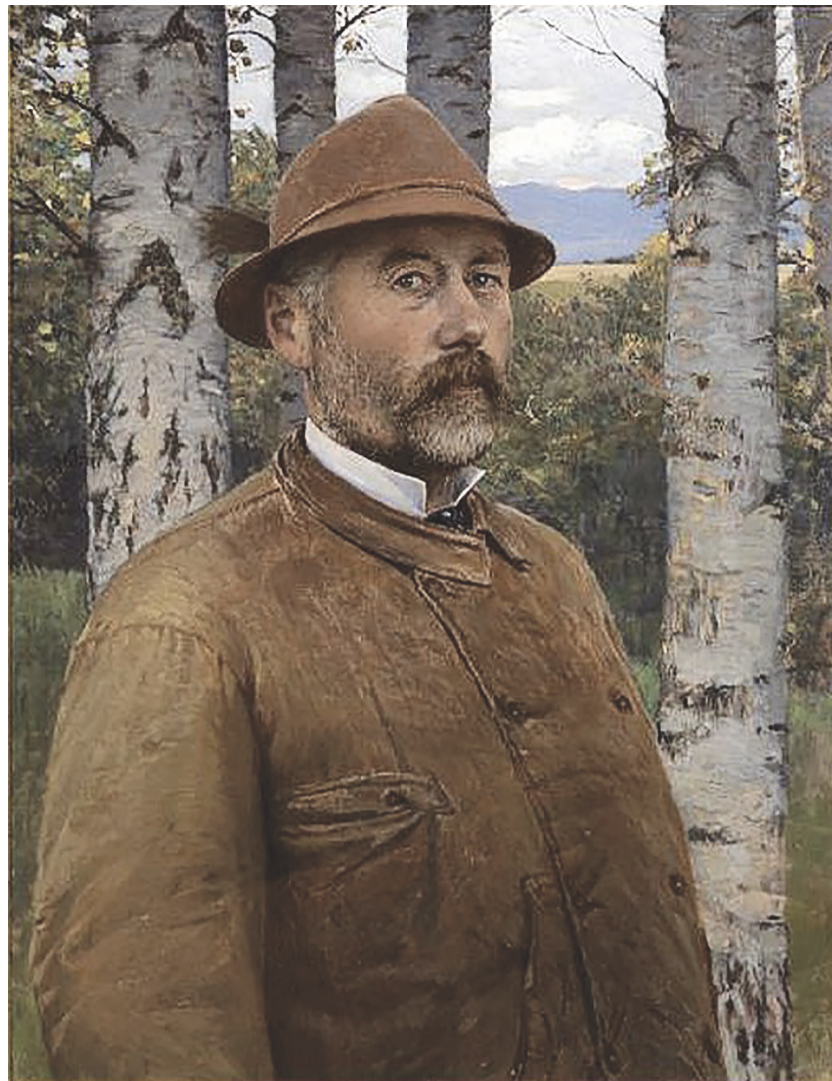
Búskomorság, apátia és dühkitörések gyötörték, ráadásul a felesége is válást kezdeményezett. 1887-ben Probstner Zsófia magával vitte két lányukat, Félix fiuk pedig az apával maradt. Az asszony újra férjhez ment, Ghillányi Imre későbbi földművelésügyi miniszter felesége lett, és második házasságából öt gyereke született. (101 évesen hunyt el a Gobbi Hilda által alapított idős színészek otthonában.)

„Hisz ez a mező valósággal illatos”

Szinyei Merse Pál festés helyett politizált és a birtokot vezette, 1896-ban megválasztották a héthársi kerület országgyűlési képviselőjének.

„Sok évi szünet után csak 1894-ben vették rá jó emberei, s különösen Zemplényi Tivadar, hogy ismét kezébe vegye az ecsetet, s kiállítson. A téli tárlaton képei most már kedvezően fogadtak – igaz, hogy a világ 20 év alatt nagyot fordult s a közönség ízlését közelebb hozta Szinyei festészeti irányához” – írta 1898 januárjában a Pallas Lexikon felkérésére lejegyzett életrajzában.

Az 1894–1895-ben a Képzőművészeti Társulat által rendezett tárla-

Önarckép (1897)

Forrás: Magyar Elektronikus Könyvtár

ton a vadászat témájú, *Oculi* című képét maga Ferenc József vásárolta meg, és korábban gúnyolt műveit most valósággal ünnepelte a közönség.

„– Nézz ide – mondok –, milyen üde, talentumos kezdőt fedeztem fel. Úgy-e, még ezeket nem láttad?”

Thorma majd sóbálvánnyá vált meglepetésében. Akkor lelkesedést nem egyhamar láttam.

– Hogy milyen üde, milyen naiv, milyen harmatos kép ez? Hisz ez a mező valósággal illatos. Ez a bárányfelhős ég meg valósággal szórja széjjel a szikrázó napsugarakat. Ugyan ki festette, pajtás, tán még azon nedves?

Lehajolt, hogy jobban megnézzze. A bámulat felkiáltása szállt el ajkairól, amint olvasta:

– Szinyei Merse Pál. 1873.

A Majális volt. Rá egy hétre fényes bankettet rendeztünk az „új csillag” tiszteletére. Szinyei fel volt fedezve” – emlékezett Csók István.

Ezt követően Szinyei ismét a festésnek élt, de évi öt-hat képnél nem festett többet. 1900-ban a párizsi világiállításra a *Hóolvasás* című képe ezüstérmet kapott, egy év múlva a *Majális* aranyérmet nyert Münchenben, és Velencében is bemutatott néhány képét.

Szinyei Merse Anna művészettörténésznek köszönhető az életmű legszakavatottabb és legérzékenyebb feltárása. Leveleket, önéletrajzokat tartalmazó dokumentumgyűjteményében mutat rá arra is, hogy a festő utazásait mindig kellemetlenségek zakították felbe: már 1869 tavaszán eljutott Velencébe, de pár nap múlva kénytelen volt hazasietni egy kellemetlen művésztréfa rágalmozó levele miatt. Münchenből éveken át vágyott Párizsba, s amikor 1869-ben végre módja lett volna Leibl hívására odautazni, kitört a német–francia háború. Miután nem választották újra képviselőként, kárpótlásul eljutott régi nagy álmához, a csodaszép Capriba, onnan viszont haldokló Adrienne lányához hívta haza távirat. „Csupa tragikus véletlen, mely sokfajta ihlető élménytől fosztotta meg a művészt” – jegyzi meg a dédunoka.

Első önálló kiállítását Szinyei Merse Pál 1905-ben, hatvanéves korában rendezte. Megválasztották az Országos Mintarajziskola és Rajztanárképző (1908-tól Képzőművészeti Főiskola) igazgatójának, és teret nyert annak a festészetnek, amelyben mindig is hitt, akkor is, amikor még egyedül állt ezzel az ars poeticával: „Hiába való minden okoskodás, picturát megtanulni nem lehet csak egy mestertől, s ez a mester a Természet. Ez a mi örökös mintánk. (Természet = külvilág) Ez a mester azonban csak annak tárja fel gazdag kincseit a ki becületes, őszinte és naiv, s hozzá mindig hű marad. Az megláthatja utolérhetetlen szépségeit. Ez meggyőződésem!” 1907-ben ott volt a magyar Impressionisták és Naturalisták Köre alapító tagjainak sorában. Az 1910-es évek elején nagy sikert aratott Berlinben és Rómában is. 1914-ben a Szépművészeti Múzeum róla nevezte el az egyik termét.

1920 februárjában a korszak legnagyobb festőjeként búcsúztatták. Pályája végül is sikertörténet – csak épp azt is meg kellett érnie, hogy egyes pályatársai gúnyolódtak rajta, apja csak a sikertelenségét látta, a felesége nem bízott a tehetségében, ahelyett, hogy bátorította volna a művészt, jobban foglalkoztatta az, hogy környezetük bolondnak tartja a festőt, a rájuk szakadó többszörös gyász pedig felemésztette a házasságukat. Semmi sem úgy és nem akkor történt, amikor arra jövőt lehetett volna alapozni.

Az immár elismert művész életére visszatekintve megjegyezte: „1901-ben értem el legnagyobb sikeremet. A Majalest elküldtem a müncheni nemzetközi kiállításra, ott nagy szenzációt csinált, – erős színes plein air 1873-ból. Amint értesültem, a nemzetközi jury egyhangú lelkesedéssel az I. oszt. arany medáliával praemirozta. 28 év múlva kaptam ezen nagy elgételt. Ez kárpótol minden elszenvedett keserűségért. Sajnos életemnek ezen 28 évét, mely életemnek java korát képezi (28–56 éves koromig) senki többé vissza nem adhatja, s a keserűségben elvesztett 28 évet semmi sem pótolhatja.”

novella

DUGÓ A SZABADSÁG UTCÁBAN

Béla és Ani sötétedés után gyújtottak egy gyertyát, együtt kanalazták a meleg juharszirupot a bécsikávés bögrékből, Ani kiskanállal, Béla nagykanállal, mert neki nagy volt a szája, de most hallgatott.

– Meséljen valamit! A kocsmában mit hallott?

– Jó most hallgatni.

Így hallgattak tovább. Ani sem szólt, tudta, hogy Béla úgyis mindig a kocsmában issza meg a kávéját, hozzá kér egy körte Cappyt, és közben meghallgatja a híreket a helyi törzsközönségtől, melyeket aztán este továbbad neki. Béla törte meg a csendet:

– Meghalt a Norbi.

– Mi van?! Ez nem lehet!

– De. Valamit elcsesztett a dózisokkal, bevitték sürgősséggel, de pár órán belül kivérzett. Mindenhol vérzett, orrán, száján, a bőre pórusain.

– Öngyilkosság?

– Nem. Az egyik ügyfele hívta ki rá a mentőt csótányirtás közben. Valamit összekeverhetett vagy elnézett a szerencsétlen. Pedig hétfőn még beszéltem vele! Olyan feldobottnak, boldognak tűnt.

– Az Etel miatt. Pont most! Össze akartak költözni. Hat éve szeretők, és most Etel, mesélte a múlt héten, elszánta magát végre. A gyerekek már nagyok, a férje egy bűdös bunkó, egy otromba állat.

– Jó kis ember az a Karcsi, csak az a baja, hogy utál mindenkit.

– Azt mondom, amit az Etel mondott, én nem látok bele. Nem voltak meg jól, azt mondta. Az első pár év szép volt, aztán elromlott. Állítólag a Karcsi nem akart szexelni.

– Karcsi szerint meg az Etel.

– Most ezt nem fogjuk eldönteni. De mi van, ha a Karcsi csak rákeni az Etelre? De nem is csak a szexről van szó ilyen esetekben. A kedveség. A szeretetteljesség hiányzott. Hát csak be kellett menni hozzájuk, máris érezte az ember, hogy a fal-

hoz csapja a szeretetlenség, ami az otthonukat átjárta.

– Ja, maga érezte, mert maga erre van kiélezve.

– Erre mindenki érzékeny. Ez látszik abból is, hogy nem voltak meg jól. Amúgy kitől hallotta?

– Maga a Karcsi mondta a kocsmában. De nem tudta, hogy a felesége meg a Norbi szeretők. Meg le is szarta volna, ha tudja. Igen, magának van igaza, ez a szerencsétlen Karcsi magáról szarta le a feleségét.

– Akkor az Etel is nyilván tudja. Hogy viseli?

– Nem tudom, már napok óta hiányzik a pénztárból.

Béla és Ani itt megállt. Egymásra néztek, és egyszerre csapták le az ablakpárkányra a csészéket. Kocsiba ültek, és Etelékhez siettek, akik az újfaluiban laktak. Tök sötét volt, a kutya sem volt kint, bentről sem jelentkezett. Hiába kongatták a madzagos kolompot, ami helyi divat szerint itt is a kiskapu mellett lógott, semmi, és beköszöngetésre sem mutatkozott mozgás. A kocsmába hajtottak. Béla feltépte az ajtót, és egyenesen hátrament, mert ott volt a Karcsi törzshelye, ott ivott mindennap. Most is ott ült a homályos sarokban.

– Hol a feleséged? – kérdezte Béla.

– Mit tudom én – vont a meg flegmán a vállát a férj.

Béla pofon vágta Károlyt, aki ettől sem élénkült fel.

– Hol a feleséged, te vadbarom?! – ordította Béla, mert úgy érezte, nincs idő kerülgetni a forró kását.

– Tegnap óta bezárkózik a konyhába a hülye kurva.

Béla búcsúzóul szájon vágta Károlyt.

– Mosd ki a mocskos szád! – fűzte hozzá, majd kiharzott az ajtón. Ani már az autóban várta, az eligazítás alatt kiment és beindította, hogy ne veszítsenek időt.

Hiába siettek, a Szabadság utcában keresztben állt egy kamion, erre-arra próbált manőverezni.

– Mit akarsz itt keresztben, te hülye?! Kotródj már innen! – kiabált Ani, mert rossz szokása volt, hogy vezetés közben adta ki az indulatait. Nyáron, letekert ablaknál volt ez igazán kellemetlen.

– Nyugodjon meg, kis babám!

Béla letekerte az ablakot, és kikiabált a sofőrnek, aki a vezetőfülkéből egy ácsorgóval váltott szót.

– Jó napot kívánok! Mi a probléma, segíthetünk?

– Jaj, elnézést, mindjárt félreálllok. Gumit kellett cserélnem.

– De miért az úton keresztben, te faszfej?! – Ani nem tudta türtőztetni magát.

– Fordulás közben akkora defektet kaptam...

Visszatoltni már nem lehetett, mert a fél falu, mivel sokan a búcsúra igyekeztek, feltorlódott mögöttük.

– Bocs, de sietnének – ösztökélte Béla a kamionost. Amíg a manőverre vártak – közben a kamion szétzúzott néhány krizantémet, amire öreg nénik sereglettek elő jogos felindulással házaik mélyéről –, Béla figyelme elkalandozott.

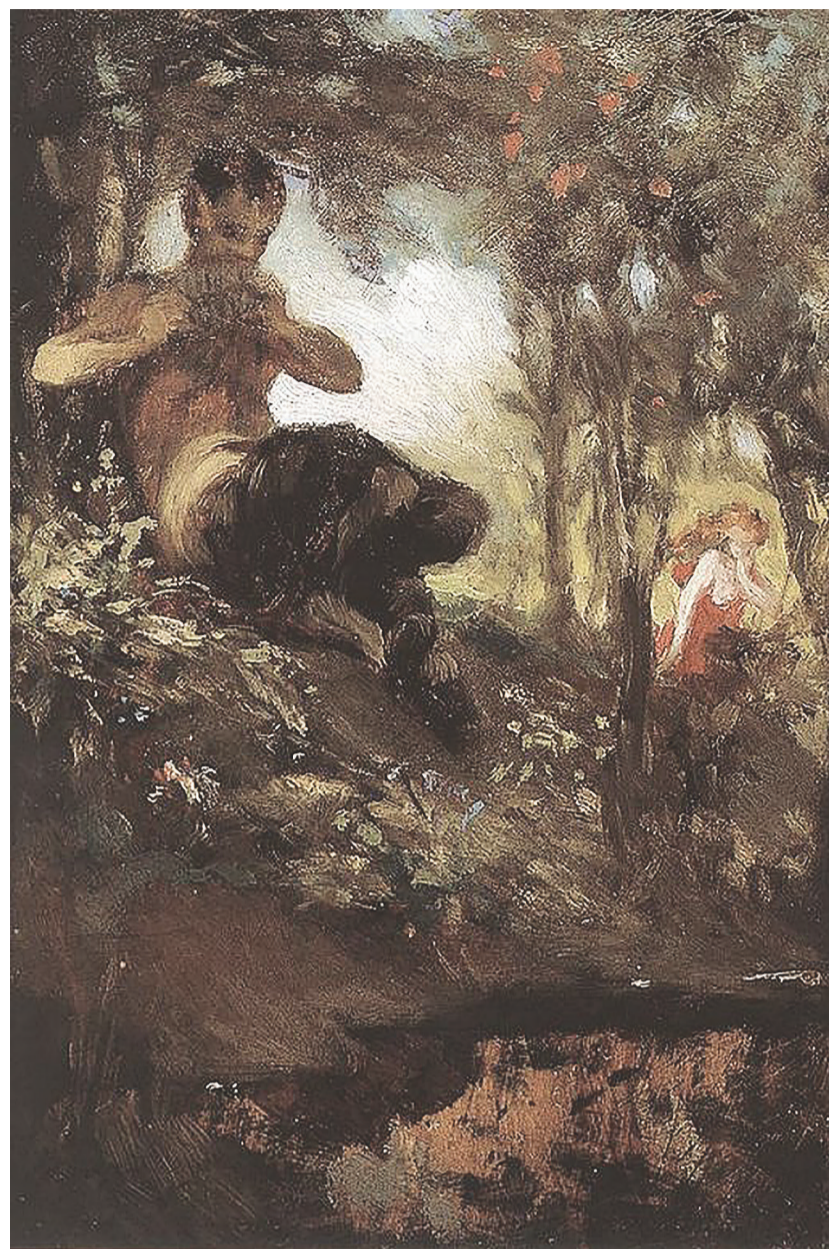
– Képzeld, a Fröccsös Béla olyan szexeket küldött át nekem tegnap, hogy csak úgy görcsölt a hasam, mire végignéztem. A nő beleült a pasinak, hátulról mutatták, ahogy lovagolja és rezeg a fenéke, és akkorát élvezett a nő, hogy majdnem én is elmentem, és aztán...

– Na jól van, elég. Ez most nem a megfelelő idő – vágott közbe Ani, aki már megszokta, hogy Béla egyik szenvedélye a pornó. Bélának elég sok szenvedélye volt, és Ani mind egyiket békésen viselte.

– Bocsánat. Na indítson!

És végre mehetett. Etel házához érve már nem csöngettek, átmásztak a kapun, betörték az ajtót, a bezárt konyhaajtó erősebben tartott, mint

Szilágyi-Nagy Ildikó

Faun é nímfa (33 x 22 cm, 1867, Magyar Nemzeti Galéria)

Forrás: Wikimedia Commons

gondolták, Béla nem tudta elsőre feltépni. Ani kirohant az autóhoz, még hallotta, ahogy Béla kiabál:

– A pajszer hozza, meg a nehéz kalapácsot!

Felfeszíteni sem tudta az ajtót.

– Törje be, a kazettákban csak vékony farost van!

Béla betörte a farost lapot, benyúlt a kulcshoz, és az ajtó kinyílt. De már ahogy a benti levegő a lyukon kiá-

ramlott a konyhából, rögtön tudták, hogy villanyt nem érdemes gyújtani.

Szemben állt a sütő a kis konyhában. Etel előtte térdelt, feje a sütőben, élettelen teste békésen pihent a kinyitott sütőajtón.

Bent nem jutottak levegőhöz, csak a kertben tudtak megszólalni:

– Megölte magát a szerencsétlen – mondta Béla.

– A holnapnak élt, az ölte meg.

könyv

ÍGY FILMEZTÜNK – ÍGY BESZÉLGETTÜNK

„Szerinted etikailag indokolható, hogy egy jó film kedvéért valakit, akinek van egy szívügye, az ember kibokszolja saját filmjéből? Mert én jobban tudom elkészíteni?” – ritka az az interjúhelyzet, amelyben a riportert megenged magának hasonlóan provokatív, elevenbe vágó kérdést, és arra igazán emberi választ kap. Szekfü András 1978 őszén szegyezte ezt a kérdést Gazdag Gyulának *A határozat* című – a maga korában betiltott – film kapcsán, melynek eredeti kitalálója, Ember Judit teljesen háttérbe szorult Gazdag Gyula árnyékában. A megkérdezett pedig válaszolt, sőt tavaly nyáron ismét leültek egy újabb beszélgetésre.

Szekfü András filmtörténeti interjúiból már a második kötetet jelentette meg a Magyar Művészeti Akadémia kiadója. Először a filmtörténész akár évtizedekig „pihentetett”, olykor csak a kutatók számára hozzáférhető, hatvanas–hetvenes években készült interjúiból válogattak egy impozáns könyvre valót, melyben a szerző a magyar film 1945–1956 közötti időszakát

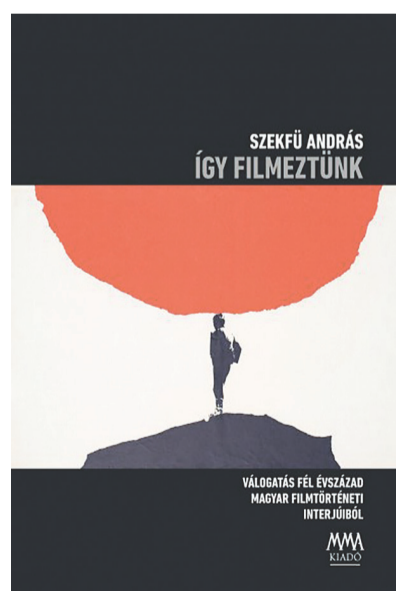
próbálja feltérképezni pár évtized távlatából. A második kötet anyaga a hatvanas–hetvenes évek filmművészetére fókuszál, a kultúrpolitikai kontextus mellett a filmek stílusára, a forgatás módszertani kérdéseire, a Balázs Béla Stúdió szerepére, az alkotók bonyolult, sokszor sértettségek és elköteleződések mentén alakuló viszonyaira is reflektál. Több egykori beszélgetés napjainkban folytatódik tovább, Szekfü András ugyanis a korábbi interjúalanyainak egy részét ismét felkereste a készülő kötet apropóján – érdekes ilyen szemmel is összevetni a több évtized különbséggel készült interjúkat, melyekre rátevérdik a múlt tényyszerűsége és megmásíthatatlansága, miközben új fénytörést is hoz ez az időbeli távolság, bár a szemlélyiségből fakadó karakterjegyek továbbra is kiütőköznek a lejegyzett mondatokból.

Szekfü munkamódszere a hetvenes években igen korszerűnek számított. Míg akkoriban a riportert általában kézírással vagy gyorsírással jegyezte le az elhangzottakat, majd egy stilizált tartalmi összefoglalót

tett közzé, addig a filmtörténész egy Philips EL 3302 típusú kazettás hordozható magnetofonnal (majd utódaival) rögzítette a beszélgetéseket, így végig fenntartható volt az interjúalannal a szemkontaktus, élő beszélgetés alakult ki a tollbamondás helyett, és olyan történetek hangzottak el, melyek egy kevésbé közvetlen interjúhelyzetben elsikkadtak volna.

A legtöbb beszélgetés a gyerekkortól indul, kirajzolódik, hogy az interjúalany hogyan került bele a filmes közegbe, és rögtön ott találjuk magunkat ebben a furcsa szövevényben, melynek létezésébe talán sosem gondolt bele a néző, aki ezeknek az embereknek a filmjeit csodálja. Persze szubjektív szempont mindegyik interjú, de értékes forrásanyag még akkor is, ha némi kritikával érdemes olvasni az olykor egymásnak ellentmondó kinyilatkoztatásokat.

Sokszor belterjesnek tűnik egy-egy beszélgetés, sokszor kusza utaláshálójával kell megküzdenie az olvasónak, de a kötetet lapozgatva mégiscsak felsejlenek azok

a portrék, melyek meghatározták a magyar film hőskorát, és reflektálnak sok hétköznapi furcsaságra, melyekből filmötlet született. Olykor pedig olyan gondolatszövevények fogalmazódnak meg, melyek kesernyés igaza sokáig motoszkál az ember fejében, lelkében – például Sára Sándor 1972-ben tett megjegyzése is ilyen: „Semmiféle műalkotás nem képes arra, hogy a

világot megváltoztassa. Nincs más lehetőségünk, csak az, hogy bizonyos dolgokra rámutassunk. Azok az eszközök, amelyekkel a világot meg lehet változtatni, nem a művészek, hanem a politikusok kezében vannak. Ha az ember következetesen változtatni akaró forradalmár kíván lenni, akkor biztos, hogy nem művészeknek, hanem politikusoknak megy.”

vers

Szondy-Adorján György

A csend, és a csend

I.

Leül a fűre, hosszú éjszakák
nyugalmát hívja a közelben élni,
a néma jelenlét csöndjét, haján
a jázmin illata, csuklóján déli

fényben lüktető ereken szeli
hosszát a vér, és a vége a csend lesz,
ám híján a lét szélességein
és terjedelmein tengő esetlen

indulatnak, mert az a lendület,
már egy más rend magasságain dobban,
más mélységbe visz, az a meg nem értés

csöndje, és van, mert lehet, nélküled,
majd veled is, ahol álnoknak, jónak
nincs sajátjuk, együtt végtelen érték.

II.

Végül, nincs sötét. Csak néhai árnyék
van, néhai fények, csillag, melyek
hagytak felnőni egy köznapi szándék
jegyében, aztán jelet, bélyeget

égettek rád, már odatartozol,
része vagy a tájnak, hol váltogatják
egymást közegfüggetlen hajlamok,
a véletlenek szent törvénye napján.

Ismered lakásom, körben az utcát,
légy emléke a háznak, és falán
a képnek, a sárnak a kőlapon,

mosd föl árnyaim, adjál kézi nyugtát
a napról, legyen minden éjszakám
emléke a táj, miről álmodom.

III.

Még vedd föl ruháit a szépnek, és
jőjj hozzám, illó jázmin lendülettel,
társam leszel álmaim főterén,
ez itt én vagyok, talán láttál engem.

A bizonyosság hálni jár belém,
hiszek egy földben, vízben, levegőben,
örök világosság az ölelés,
felejtst el, egyszer a nyomodba köptem.

Legyél álom, mi eljön tenyerén
a szónak, ha eljön tenyerén, végre,
elveszít talajom, megtalál, hányszor,

és hányszor, lét melléki születés,
nyitnak a boltok, egy kenyeret kérek,
apró a pulton, a neved a számon.

Lilluhás nő (olaj, vászon, 102,5 × 77 cm,
1874, Magyar Nemzeti Galéria)

Forrás: Wikimedia Commons

Szauer Ágoston

Beavatás

Nagy elfolyó, tűnő ködök,
a reggel ejti fátylait.
Riadtan és ártatlanul
a tárgyak pórén állnak itt.

És lesznek majd tekintetek.
Mindenhez jelentés tapad,
opálos fény a széleken.
Meglátni ritka pillanat.

Dél

Ha citrom lomha cseppje hullna,
vágyhatnánk így egy régi napra:
számár húz kordét keskeny úton,
nyomán kreol legény szaladva,

dalol, kreol leányra gondol...
Nagy álmos város tárt kapukkal,
piac, hol körbejár az óbor...

Elhinnénk, minden így van, újra,
e Francis Jammes-i hangulatban,
ha citrom lomha cseppje hullna.

Mulasztás

És elbóbiskolsz, éjjél sincs pedig,
az álom óv, rugalmas és kerek.
A tévé halkán vibrál reggelig —
idők és hírek, mozgó hátterek...

A karszék áll csak itt magányosan.
Apró csúszások. Azt hinnéd, hibák,
közben megannyi párhuzam rohan.
Ha ébredsz, ez már egy másik világ.

Útirajz

Város. Leszállsz a buszról.
Oly egyformák a boltok.
E nép a napsütéstől
már azt hinnéd, hogy boldog.

A ritmus és a szó más.
De van veréb, fű, kőris...
És kis szobák zugában
Baudelaire-t olvasnak ők is.

A művész feleségének portréja (olaj, vászon, 62,5 × 47 cm, 1880, Magyar Nemzeti Galéria)

Forrás: Wikimedia Commons

LAPSZÁMUNK SZERZŐI

Acsai Roland (1975) író, költő, drámaíró, műfordító
Albert Zsolt (1973) nyomdai alkalmazott
Ágoston Szász Katalin (1996) szerkesztő, kulturális újságíró
Bonczidai Éva (1985) író, szerkesztő
Fecske Csaba (1948) költő, író
Gáti István (1979) költő, műfordító, dalszövegíró
Irlanda Kristóf (1996) költő
Kafka Margit (1880–1918) író, költő
Kántor Mihály (1974) szakíró
Nyári László (1977) szociálpedagógus
Szauer Ágoston (1963) költő
Szilágyi-Nagy Ildikó (1978) író, szerkesztő
Szilvási István (1951) tengerész
Szondy-Adorján György (1971) költő, író
Veczán Zoltán (1988) író, újságíró

Válogatás a Karantének pályázat díjazott verseiből

Fecske Csaba

Öreg kandúr nyávogása

ó azok a régi szép idők
mosolyba öltözött drága nők
a nyarat bőrükön viselőők
a szégyenlősök a nagymenők

mellük ficákol a blúz alatt
mint zsákban a fürge kismalac
ó mellbimbó-barna éjszakák
mikor huncut hold kacsint le rád

cserepes száj kiszáradt torok
hajnalig érő sörök borok
akár a végsőkig menni el
nem tartozni soha semmivel

csörgőóra hangú reggelek
a tükörbe nézni nem merek
bordáim mögött szívem úgy lapul
mint bokor alatt a gyáva nyúl

az egykor élt napok már dögök
a falra festem az ördögöt
ó félrevert szív ó Istenem
mindennek csak hamuját lelem

Albert Zsolt

Eltévedni indulok és ha lehet beléd szaladni

Most vettem észre, hogy vízen járok,
mert eddig a túlpartot figyeltem, ahol állsz.
Ezelőtt nem tudtam miként kell hinni,
csak most, hogy kihúztad alólam a talajt.
Köszönöm a nehézséget, az akadályt,
gyaloglás közben a botlató völgyeket.
Felfelé suttogok beragadt kapucsengőkön,
kiterített térkép leszek járdákkal, házakkal.
Eltévedni indulok és ha lehet beléd szaladni.
Legurul a szekér, végig a domboldalon,
derékig ér a fű, mellkasomban erdők zaja,
felrázott párnám alatt cigány hegedül.
Néhány lépés választ el a merüléstől,
a vízipókok könnyezve röhögnek rajtam.
Látok, mint aki az életében először lát,
majd a félelemtől mégis becsukja szemét.

A művész nővére (Ninon) (olaj, vászon, 61,5 × 48 cm, 1870, Magyar Nemzeti Galéria) Forrás: Wikimedia Commons

Szerelmespár (olaj, vászon, 53,5 × 63,5, 1870, Magyar Nemzeti Galéria)

Forrás: Wikimedia Commons

Nyári László

Pacsmag

sok időigényes, pacsmagolós dologra képes az ember
ha szerelmes

haját – lehetőség szerint a legoptimálisabb szögbe állítani, fésű és
ragadós zselé segítségével – majd a „kicsit drágább” parfümből
fűjni, éppen hogy csak, ne legyen túlzás, de azért érezni is lehessen
cipőt letörölni, esetleg kisuvickolni, ruhát igazítani
a végeredményt tükörben leellenőrizni

virágot, bombont vásárolni, az anyagi kereteinknek megfelelően
igényes legyen, de olcsó
ezen előkészületekkel tarsolyunkban növekvő önbizalmat gerjeszteni,
epekedve a számunkra megfelelő alakulásra, mármint a továbbiakat illetően

sok minden – nem a normarendszer számára elfogadott – tevékenységre képes az ember, ha véget ér a románc
viták, sőt nyomdafestéket nem tűrő szavak kíséretében a felek
a búsba küldik egymást, az addig megszerzett ingó vagyontárgyak felett
tort ülve, igyekezzenek a másik számára előnytelen elosztást kiharcolni

a szétköltözés után ki így, ki úgy
szeszes italok fogyasztása mértéktelenül, nők, illetve
férfiak fogyasztása mértéktelenül, cigaretta, esetleg nyugtató teák, gyógyszerek
ilyen vagy olyan személyiségfejlesztő tréningek, párkapcsolati tanácsadás,
pszichológus
öngyilkossági tervek, amiknek komolysága erősen megkérdőjelezhető

a másik fél idegeire menés
ez történhet: telefonos ügyintézés, e-maillal, Facebookkal, chattel
letiltás, kitiltás, eltiltás, megtiltás, tiltás

telefonszámcsere, e-mail-csere, lakáscsere, személyiségcsere
párcsere – esetenként –

a felejtés siettetése érdekében új kapcsolatba bonyolódás, ami
eleve halálra van ítélve

hiányfeldolgozás
történhet: horoszkóp olvasgatással, kirándulás, új hobbi, régi hobbi, szomorú zenék, vidám zenék, vitaminok
szedése, főleg: c
rég barátok vállán...
új barátok vállán

az eredmények felemásak, kinek
hogyan

alváshiány, étvágytalanság, szorongás
kísérő tünetek tekintetében

végül az idő mindent megold
jobb így mindenkinek
így kellett lennie
ha egy ajtó bezárul nyílik egy másik
okos kísérszövegekkel és gondolatokkal
megtámogatva
új életet kezdenek a felek

sok időigényes és pacsmagolós dologra képes
az ember, ha szerelmes

Válogatás a Karantének pályázat díjazott verseiből

Irlanda Kristóf

Kenel

Végül magadhoz idomítasz mindent.

Megszokod, amire készületlen állsz.

A hideg éjszakák langymeleggé válnak.

Nem riadsz fel álmatlanságodra sem.

Haragod hegesedik, mérged megalvad.

Idővel, mint a gyermek, idomítva lesz

a lelkiismeret. Szelíd. Tanul. Megismer.

Kamaszként már habzik a szája, végül

azt hiszi, tudja, miért van, eltépi a póráz,

és fognyomát otthagyja arcodon.

Időnként még kiül a szemed sarkába,

megugatja a pupillát, levizeli a szívcsapot.

Rászólsz, nem ül, összeszedi, amit itt hagyott,

vonyítása visszhangzik a legbelsőbb fokig,

leültet, csontot ad, magához idomít.

Acsai Roland

A névről

Régen, aki nem tudott írni,
egy kereszttel
helyettesítette a nevét:
egy kitárt szárnyú madárral,
egy széttárt karú emberrel,
egy napon sütkérező szitakötővel,
egy hajóárbóccal,
a kereszt alakú Hattyú csillagképpel,
két egymásra tett gabonakévével,
egy célkereszttel,
(amivel a legjobb mesterlövész,
az ég, egyenesen a szívedbe talál),
két egymással találkozó úttal,
egy összeadásjellel,
mert a kereszt ad össze
embert az éggel, eget a földdel.
Ez volt az igazi keresztnev.
Régen, aki nem tudott írni,
a neve helyett egy keresztet rajzolt,
Pedig nem ő helyettesítette
a nevét egy kereszttel,
hanem mi helyettesítjük
nevünkkel a keresztet.
Régen, aki nem tudta leírni a nevét,
valójában sokkal pontosabban
írta le, mint az, aki le tudta írni:
egy kereszt,
ennyi mindenki neve,
ez a neved.

Szinyei Merse Rózi (A művész lánya) (olaj, vászon, 48,5 × 38 cm, 1897, magángyűjtemény)

Forrás: Wikimedia Commons

Szilvási István

Cetli

Imádom megtalálni régi dolgaim.

Egy hónapja, amikor még nevetni-

valónak tűnt Dési szigora (maradj otthon),

kamaszkorom narancssárga dzsekijének

zsebéből húztam ki egy cetlit: dunakavics-

királydatolya-négercsók, hogy ne felejtsem,

ha elküldenek a boltba.

Ma, húsvét. Európa-szerte halottak tízezrei,

nem éreztem nagyobb szükségét a hitnek:

Jézus feltámadott!

Otthon-zárdában, az Egri csillagok került sorra,

s ahol Jumurdzsák fogságából kiszabadul Éva

és Gergő, egy könyvjelzőnek használt

újságszélen leltem gyerekírásom:

semmi sem olyan hasznos, mint az álmok.

Kötelező olvasmány volt. Tízévesen

könyvjelzőztem azt a részt, ahol Gergő és Éva...

a Film Színház Muzsika egy darabján,

kövér, több irányba dőlő betűk:

semmi sem hasznosabb, mint az álmok,

hogy ne feledjem.

A hinta (1869)

2020. július

Forrás: Wikimedia Commons

hamuban sült pogácsa

Gáti István

A csizmadiából lett pap

Egyszer volt, de nagyon régen, sok-sok éve történhetett. Verssorokba szedve, szépen, elmondok egy történetet. Épp úgy igaz, ahogy mondom, szavaimban nincs ma hiba. Kis falunkban, túl a dombon, élt egy híres csizmadia, mestersége jelese. Róla szól ma a mese.

Szép csizmákat csinált Péter. (Így hívták az ifjú mestert.) Szorgalmához nem fért kétely, csupán egy nagy hibát restellt. Szenvedélye volt a kocsmá. Arra járva mindig betért, s egy-két pohár jó borocská berúgatta ám a legényt. Volt, hogy bambán dúdolvá beszédült a tyúkólba.

Történt egyszer, vásár napján, portékáit összekapta. Cipő, csizma, fényes szandál gyűlt az átkötött csomagba. S mert a kocsmá útba esett, hát a csizmadia bement. Rendelt italt, nem keveset, s ivott három legény helyett! Látszott görbe járásán, nem lesz ebből ma vásár!

Ment az úton összevissza, zsákja jobbra-balra himbált. Aki magát így leissza, jobb, ha otthon fekszik inkább. Ám ő szökdelt örömeiben. Új nótát fűjt minden sarkon, míg a templom közelében megcsúszott az árokparton. S ha már csúfra beesett, aludt is egy keveset.

Arra járt a falu papja, épp a mise elől szökött. Ahogy surrant, nagy kalapja felsejlett a bokrok között. – Én itt többet nem misézek! – zsörtölődött szent emberünk. Ekkor vette észre Pétert, ki az árok mélyén feküdt. Oly ziláltn hevert ő, felsírt a pap: –Teremtő!

Míg egy gondolata támadt! Nagyobb ötlet nem is kellett: – El kell hagyjam papruhám, különben még felismernek! Nosza, levett köntöst, inget, gatyába bújít karcsú lába. Aztán alvó Péterünket átbújtatta papruhába. Hallva már a harangot, szépen el is barangolt.

Kondítottak egyre-másra. Túl volt a pap hét határon. Nem maradt, csak gyenge mása, kit még ringatott az álom. Már a hívek kerestették mindenütt a tisztelendőt. – Hiszen gyóntatott is nemrég! Szóltgatták őt, de nem jött. Ki arra ment, ki erre, s rátaláltak Péterre.

– Fura egy pap! – csodálkoztak. – Nekünk inkább rendes kéne! – Semmi papnál jobb a rossz pap. Vigyük be a sekrestyébe! Fogták hát a csizmadiát, ki még félig-meddig aludt. Két oldalról egy-egy diák támogatta, míg a kaput három ingó árnyékként, nagy lihegve átlépték.

Bent a hívek keltegették: – Plébános úr! Dicsértessék! Ám ő kába volt felettébb. Émelyegve mondta: – Tessék? – Egybegyűlt, atyám, a nyája! Misézni kell mindenképpen. Mind az úr igéit várja. Így hebegett erre Péter: – Nem kelek fel semmiképp! Tartsa más a szentmisét.

Hanem aztán megmosdatták, rákerült a miseruha. Szinte mukkanni se hagyták, menekülni sem volt hova. Imbolyogtak még a falak. Két ministráns karolt belé. Imakönyvvél hóna alatt szédeltetett az oltár felé. S míg a világ keringett, villant ezer tekintet.

Most kezdett csak józanodni frissen szentelt csizmadiánk. Meglepte a sok szép holmi. Nógatták, hogy mondjon imát. – Latinul kell! – súgták neki. Péter buzgón erőlködött: – Macs-ka ré-tusz, kram-pusz dei... – halandzsázott mint egy kölyök. Tette, mit a nép kívánt, aztán ekképp prédikált:

– Testvéreim, figyeljete! Hallgassátok új atyátok! Nem tudok én intelmeket, ám de vesétekbe látok. Titok, talány nincs előttem, nyitott könyv az életetek. Hallani és látni jöttem. Legyen hát az Ég veletek! Hozsanna és dicséret. Vége van a misének!

Futott is a sekrestyébe, kivetközni végre ottan. Ám a gróf úr állt elébe, s így szólt hozzá izgatottan: – Bocsásson meg, tisztelt atyám, ha már ilyen látnok maga, segítsen egy ember baján! Jó volna, ha megoldana egy bosszantó bűnügyet. Ellopták a gyűrűmet!

– Itt a hintóm! – szólt a papnak. – Elviszem a birtokomra. Fertályórán át haladtak, ment a hintó imbolyogva. – Az a gyűrű száz garast ér! Tán egy szolga dugta zsebre. Nem kis ház a grófi kastély! Szükségem van még ma kendre. Mert ha bölcs és fifikás, megkerül a briliáns.

Remegett az új pap térde, mert ő látnoknak csak kontár, ám a kastélyparkba érve elámult a sok-sok pompán: – Ez aztán a fényes hajlék! Biztos van itt borospince. Ám előbb egy kicsit falnék. Egy kis főtt kolbásza nincs-e? Tartsunk szerény lakomát, kincsét aztán adom át!

Megterült a grófi asztal. Hoztak csirkét, kacsát, pulykát. Pórnép illet nem tapasztal. Hősünk nyalta minden ujját. Szólt a gróf úr: – Egyék, igyék! Kamráj java itt tornyosul. Csak aztán a gyűrűm ügyét oldja meg a Plébános úr! Becses tárgy az, nagy érték. Száz botot kap egyébként!

Nagy gondban volt szegény Péter, nem húzhatta már az időt. Sorra került minden étel, és a gróf is sürgette őt. Figyelte a cselédeket, ahogy riadt arccal álltak. „Hiszen kezük-lábuk remeg! Félnék most, de lopni bátrak. Három ilyen szélhámost! Mihez kezdjek én már most?”

Félrevonta csizmadiánk azt a három ijedt fickót. Egy közülük végül kiállt, s összekulcsolt kézzel így szólt: – Plébános úr, látja bűnünk... Félnék, cudar napok jönnek. Ne áruljon el, s a gyűrűt ajándékba adjuk önnek! Fogadkoztak Péternek, végül le is térdeltek.

– Szerencsétlen haramiák! Ugyan, minek térdepeltek? Hozzatok egy dagadt libát! Arra fogjuk majd a tettet. Futott is az egyik cseléd, gágogott a szegény pára. Megtömték az állat begyét, gyűrűt kapott vacsorára. Már az ékszer benne volt, ekkor jött be épp a gróf.

– Nagyságos úr, itt az egén, ki a lopást elkövette! Átlátok a madár begyén. Ott a fényes gyűrű benne! – így szólt Péter, és a gróf úr persze rögtön levágatta. Szegény liba járt csak porul, míg az ékszer visszaadta. Most már nyugton alhattak; három cseléd és egy pap.

Ujj a lap alatt

PÓKEMBEREK

A Sony Entertainment a napokban mutatta be új PlayStation konzolját, mely különleges formatervezése mellett teljesítményében is számottevő fejlesztésen esett át. A jelenlegi generáció készüléke a PlayStation 4, a cég egyik legnagyobb sikertörténete, így joggal várható el, hogy a PlayStation 5 majd hasonló karriert fusson be. A Sony korábbi diadalának egyik oka a kiváló minőségű exkluzív játékokban volt keresendő, melyek egyáltalán nem, vagy csak évekkkel később váltak elérhetővé egyéb platformokon. A régészka-landos *Uncharted 4: A Thief's End*, a bámulatosan kivitelezett *Gran Turismo Sport* autóverseny vagy a húsbavágó drámával operáló *Last of Us* mind-mind folytatásai voltak a korábbi konzolok sikercímeinek. Mellettiük a PlayStation 4 győzelmehez nagyban hozzájárultak még az olyan új, sorozatindító játékok is, mint a posztapokaliptikus *Horizon Zero Dawn* vagy a Marvel-képregények hálózóvő hősének kalandjait tagláló *Marvel's Spider-Man*. Nem csoda hát, hogy a PlayStation 5 leleplezésekor bejelentett új játékok között ez utóbbi kettő is megkapta a maga folytatásának ígéretét.

A prezentáció rögvést az új *Spider-Man* játékkal kezdődött, mely a *Miles Morales* alcímet viselte.

Aki egy kicsit is járatos a szuperhős történeteiben, az tudja, hogy Pókember eredetileg egy Peter Parker nevű gimnazista fiú volt. Őt láthattuk a mozifilmekben és ő volt a főszereplője a 2018-as videójátéknak is. Miles Morales csak 2011-ben debütált a képregényekben mint egy afféle ifjabb Pókember, akinek az akkor épp halott Peter Parker helyére kellett beugrania. A félig fekete, félig latin fiúnak nagyon hamar masszív rajongóbázisa épült, ami köszönhető volt a figura köré írt remek történeteknek is. Ahogy az a képregényekben lenni szokott, Peter Parker idővel feltámadt, ám Miles Morales maradt, és önálló füzeteiben tovább övta az ártatlanságot és védelmezte az igazságot.

A *Marvel's Spider-Man* igazi áttörésnek számít a szuperhősjátékok történetében, hatása nagyjából a pár évvel korábban készült *Batman Arkham*-sorozatéhoz fogható. A *Sötét Lovaghoz* hasonlóan, a hálózóvő is terjedelmes videójátékos műltra tekinthet vissza. Kalandjait 1982 óta igyekeznek feldolgozni több-kevesebb sikerrel. Ahhoz, hogy a New York-i felhőkarcolók közötti hálózóvő szédítő valóságban adják vissza, ahogy azt hősünk is megélheti, korábban nem voltak adottak a technikai feltételek.

A fejlesztő Insomniac Games azonban véghez vitte azt, ami korábban lehetetlennek tűnt: Pókember gúnyájában szabadon bejárhatjuk, ugrálhatjuk, akrobatikusan belenghetjük a metropoliszt, futhatunk toronyházak falán, potyázhatunk autók tetején vagy épp metróra is szállhatunk. Az utazgatás élvezete mellett persze a játéknak egyéb érdemei is vannak. Ezek közül az egyik legnagyobb a többször is megcsavart, helyenként drámai, de a legtöbbször könnyed és humoros történetvezetés. Eszerint Peter Parkert nyolc évvel ezelőtt harapta meg a radioaktív pók, melytől különleges képességeit kapta. Így tehát nem egy kezdő, hanem a bűnüldözésben már rutinossá vált hőst kapunk. Civilben kutató asszisztensként dolgozik, amit titokban arra használ, hogy a különféle technikai kütyükkel felvértezett ruháját fejlessze – ennek kivitelezése persze a mi feladatunk a játék során. Barátja és munkaadója a megbecsült tudós, Dr. Otto Octavius, akiről mindenki tudja, hogy később Pókember nevezése lesz. Peter magánéletének két fontos szereplője a nagynénikéje, May és exbarátnője, az újságíró Mary Jane Watson. Utóbbi számos tippel szolgál a hősködő Peter számára, mi több, a játék egyes pont-

A *Marvel's Spider-Man* igazi áttörésnek számít a szuperhősjátékok történetében

ján irányítanunk kell a hölgyet is. Peter tanítványává fogadja a fiatal Miles Moralest, aki nemrég tragikus körülmények között veszítette el rendőrnagyos édesapját. Maryhez hasonlóan bizonyos részeken Miles bőrébe is belebújunk majd, ezt felfoghatjuk afféle bemelegítésnek is az ő játéka. Peter Pókember alteregója sem marad magánéleti izgalmak nélkül, midőn újra megjelenik a városban az álruhás Fekete Macska, a csinos tolvaj, aki iránt hősünk erőfeszítései ellenére sem tud közömbös maradni.

A június 11-én bemutatott *Spider-Man: Miles Morales* egy önállóan is játszható bővítvény a 2018-as játékhoz. Ebben már a fiatalember

kerül a középpontba, és Peter lesz a mellékszereplő. Visszatérnek ismerős arcok és tovább gombolyítanak majd néhány korábban elkezdett történet szálat. Ami már az előzetesből is nyilvánvaló, hogy a PlayStation 5 erősebb teljesítményének megfelelően New York városa ezúttal még pompásabban fest majd, Miles pedig új képességekkel felvértezve szállhat szembe a kihívásokkal.

A *Marvel's Spider-Man* elérhető a PlayStation Store-ban, a *Spider-Man: Miles Morales* pedig a PlayStation 5 megjelenésével egyidőben, az ünnepek közeledtével lesz várható.

(*Marvel's Spider-Man. Platform: PlayStation 4.*)